

בחזית הסירוב

בתי הדין הרבניים הפכו בשנים האחרונות לשק חבטות בשיח הישראלי – השתלחויות מארגוני נשים ומארגונים חילוניים על סילוף נתונים, העדפת גברים או פסיביות הלכתית בדרך כלל נענו בשפה רפה או שלא נענו כלל – הרב רפי רכס מבתי הדין הרבניים עונה כעת בצורה רהוטה על הטענות נגדם ונותן הרבה חומר למחשבה – רכס מסביר מדוע קיימות יותר סרבניות מסרבני גט (!), חושף לפנינו נתונים שלא ידועים לציבור הרחב, מספר דברים שלא ידעתם על פרשת הגט מצפת ועל הסרבן עודד גז ומגלה מי מחמיר יותר – דיין חרדי או ציוני – רכס דווקא בטוח שמעמדו של בית הדין יתבסס כך שיורחבו סמכויותיו, אחרי שהשיח הישראלי יכיר קצת יותר את המציאות כפי שהיא באמת

ארנון סגל

רפי רכס הוא גם רב, גם דוקטור למשפט עברי וגם עורך דין, אבל בפועל הוא משמש סגן היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים. בפועל, כי היועץ המשפטי של בתי הדין משמש כיום כמנכ"ל בפועל. מנכ"ל קבוע אין בנמצא, כי כמו בכל עניין גם מינוי מנכ"ל חדש התעכב עד לאחרונה בעקבות עתירה לבג"ץ, בשל תביעת ארגוני הנשים למנות לבתי הדין מנכ"לית דווקא. בכלל, עתירות לבג"ץ הן החוט השחור את הכתבה הזו ואת פעילות בתי הדין הרבניים בכלל.

רכס מתגורר עם משפחתו במעלה אדומים, שבישיבת ההסדר בה למד במשך שנים רבות. "סקפץ אותי כשקוראים לנו 'הרבנות'", הוא מודה. "בתי הדין הם ממש לא הרבנות. הרבנות שייכת לרשות השלטונית ומעניקה שירותי דת, ואילו בתי הדין שייכים לרשות השופטת".

בארץ קיימים היום 12 בתי דין שהגדולים שבהם שוכנים בירושלים, בתל אביב ובחיפה. 99 דיינים מכהנים בבתי הדין כיום, מספר שלא השתנה מאז שנות הארבעים של המאה הקודמת למרות הגידול העצום באוכלוסייה. מספר השופטים, לעומת זאת, הלך וגדל, ובישראל ממונים כיום יותר מ-600 שופטים. מטבע הדברים מספר הדיינים המועט מטייל על הדיינים הקיימים עומס עבודה גדול מאוד, אבל רכס לא מתלונן אלא להפך, מאושר מכך שכעת לפחות כל 99 התקנים מלאים. בעבר הלא רחוק בכלל אפילו המעט הזה לא התקיים, בשל משבר פוליטי בוועדה למינוי דיינים.

יותר סרבניות מסרבנים

אי אפשר להתעלם מכך שהדימוי הציבורי של בתי הדין הרבניים לא ממש חיובי.

"בודאי. את השאלה למה זה קרה אפשר אולי לפתור במחקר היסטורי. בהחלט יכול להיות שזה בגלל התנהלות לא טובה של המערכת בעבר, לפני עשרים שנה ומעלה. לא הייתה במערכת מודעות לחשיבות התחום של יחסי ציבור. אבל בעשור האחרון, תשאל עורכי דין שמשמשים טוענים רבניים ומכירים את השטח, הייתה פה מהפכה יוצאת דופן. נכנסו לזה חזק בשנים האחרונות וכבר רואים תוצאות. נעשתה פה עבודה מדהימה במהלך השנים, אבל לא הייתה מודעות לכך שצריך לפרסם את העשייה, למשל את פסקי הדין המדהימים. בשנים האחרונות הם מתפרסמים".

ואכן, מעקב אחרי האזכורים של בתי הדין הרבניים בתקשורת הכתובה והאלקטרונית מגלה שהאזכורים החיוביים של בתי הדין בשנת 2015 היו באופן משמעותי רבים יותר מאלה השליליים. לצער הלב לא נוכל לספק נתונים מדויקים בשל חיסיון המוטל עליהם, ורק נציין שבשנת 2016

"קיים אצלנו אגף עגונות שמפעיל חוקרים פרטיים ברמה של המוסד. עובדים שם בוגרי המוסד, וגם פסיכולוגים שבונים לנו קלסטרונים עם אופי אישיות של סרבן ומפענחים איך נכון ללחוץ עליו כך שייתן גט. קצינים במשטרת ישראל אמרו לנו שמה שקורה באגף הזה לא נופל בשום דבר מפעולות של השב"כ והמוסד"

הפער בין הדיווחים השליליים והחיוביים בעניין בתי הדין בתקשורת גדל אפילו יותר מאשר ב-2015, לטובת הדיווחים החיוביים.

בין השאר התפרסם בשנים האחרונות סיפור 'האב המעגן' – יהודי אמריקני עשיר שגרם לכלתו להיחתר עגונה. כן התפרסם ברבים סיפורו של סרבן הגט הנמלט עודד גז. "פעם סרבן כזה היה נעלם", מודה רכס, "אבל היום אנחנו לא מניחים לו".

באיזו מדינה גז נמצא היום?

"אני לא יכול לספר הכול כי זה חסוי. אני יכול רק לומר שהוא נמצא במדינה אחרת וכעת מתנהלת מערכה משפטית להסגרתו. בימים הקרובים אמורה להתקבל הכרעה משפטית בעניינו באותה מדינה. בכלל, אנחנו עובדים היום בשיתוף פעולה עם כל גוף שלטוני בישראל, כולל המחלקה הבינלאומית של משרד המשפטים ומשטרת הגבולות, רשות ההגירה והאבטחה ומשטרת ישראל. קיים אצלנו אגף עגונות שמפעיל חוקרים פרטיים ברמה של המוסד. עובדים שם בוגרי המוסד, וגם פסיכולוגים שבונים לנו קלסטרונים עם אופי אישיות של סרבן ומפענחים איך נכון ללחוץ עליו כך שייתן גט. קיים מערך שלם בניצוח הרב אליהו מיסון. קצינים במשטרת ישראל אמרו לנו שמה שקורה באגף הזה לא נופל בשום דבר מפעולות של השב"כ והמוסד. החוקרים שלנו, למשל, גילו בדיוק איפה עודד גז נמצא. הוא עבר עברות פליליות שהחוקרים שלנו עלו עליהן. הוא זויף דרכונים וביצע פעולות נוספות שמתועדות אצלנו. בפועל, על כך מדינת ישראל מבקשת כעת את הסגרתו ולא על עניין סרבנות הגט, כי על פי המצב המשפטי הקיים זה בלתי אפשרי. יחד עם זאת, החזון שלנו הוא שבהחלט נגיע למצב שבו נוכל לדרוש הסגרה בגלל סרבנות גט".

רכס חושף את העובדה שבבדיקה האחרונה שנערכה, בשנה שעברה, נרשמו יותר סרבניות גט מאשר סרבני גט. 382 סרבנים, אם לדייק, לעומת 427 סרבניות. כלומר, אחרי כל המאבק המתקשר של ארגוני הנשים בבתי הדין, מתברר שהתנכלות מכוונת מצד בתי הדין כלפי נשים אין כאן. לחלוטין לא.

כבר לא רבים עם בג"ץ

היה מי שטען שזו ספירה מגמתית, ושנשים שאינן מצייתות לבתי הדין פשוט לא נכללות במכסת המסורבות.

"זה ממש לא נכון. הרי אם כך באותה מידה גם גברים שלא היו מצייתים לבתי הדין לא נמנים. כלומר אפשר לטעון את אותה טענה גם לגבי הגברים, אבל בכל אופן מכיוון שמדובר בתיקים חסויים, ממילא על ארגוני הנשים או על כל גוף אחר שטוען שהנתונים אחרים ממה שהרבנות טוענת, להביא לכך ראיה. מעבר לכך, רשות המידע והטכנולוגיה של המדינה דואגת שהנתונים שאנחנו מוציאים מתחת ידינו יהיו נכונים ומדויקים".

"אני מסכים שקיימים מצבים שבהם הגט נמנע, וזאת כאשר אין לגבי הוגג הגדרה הלכתית שמחייבת אותו בגט. למשל, כאשר איש ואישה מחליטים שעד שלא יסיימו את חלוקת הרכוש או שהות הילדים הם לא ייגשו לגט. לאחרונה מונתה סמנכ"לית חדשה לבתי הדין, וביוזמת בתי הדין נקבע שהיא תעסוק בין השאר במציאת אותם זוגות 'מסורבים' שאבדו במערכת. אלו שהתיק שלהם לא הסתיים, וצריך לבדוק מהי הסיבה שהוא נסגר בלי לסיים את העניין. לפעמים, אגב, זה בגלל סיבות טובות, למשל כי הוגג השלים והחליט לא להתגרש, אבל יכול להיות שמישהו שם בכל זאת

במצוקה וזקוק לעזרה, ולכן אנחנו נכנסים לעניין".

באותה מידה שמקיימים הליך נוקשה נגד סרבנים עד רמה של חיפוש אחריהם בכל העולם, מקיימים הליך מקביל גם נגד סרבניות?

"לפי החוק אי אפשר לבצע פעולות של כפייה נגד סרבניות בלי אישור של נשיא בית הדין הרבני הגדול. כך זה בחוק. אותן פעולות כפייה שמקיימים כלפי גברים, כאשר זה נוגע לנשים עליהן לעבור משוכה נוספת. אנחנו בהחלט מפעילים סנקציות גם כלפי סרבניות, אבל יותר בעדינות, מסיבה פשוטה – הנזק. אישה נפגעת בצורה קשה יותר מהעובדה שהיא עגונה, מאשר גבר".

למה? הרי לפי החוק הוא לא יכול לשאת בינתיים אישה אחרת.

"לפי החוק שצמוד להלכה בענייני נישואין וגירושין, גבר מסורב רשאי לקבל 'היתר מאה רבנים' אם הוא אשכנזי או 'היתר נישואין' במקרה שהוא ספרדי. הוא צריך להשליש גט, כלומר להניח גט בבית הדין למקרה שהאישה תרצה, ובית הדין נחשב שליח של הבעל לתת לאישה את הגט. אם הדבר יתאפשר והיא תרצה בכך היא תוכל להיות מגורשת, והמפתחות אצלה. זה עדיין לא פשוט, כי אין הרבה נשים שיהיו מוכנות להתחתן עם אדם שבפועל מבחינה רשמית עדיין נשוי לאישה אחרת, ויחד עם זאת ברור שהנזק במקרה של גבר מסורב קטן יותר, כי אין בעיה של ממונות ואיסורים

"הדיינים שכבר נבחרו מתפקדים כחבורה אחת מלוכדת. המחשבה שדין המציונות הדתית יהיה בהכרח מקל יותר ודין ליטאי יחמיר איננה נכונה. לפעמים זה הפוך. גם המחשבה שדין ליטאי או חסידי מכיר פחות ממקבילו הציוני את הפסיקה האזרחית, לא נכונה. אנשים חכמים מאוד מגיעים לפה, ומשלימים מהר את הפער"

חסורים של אשת איש. ייתכן שהקושי בענישה לגבי נשים סרבניות הוא אכן הסיבה שקיימות יותר סרבניות.

"נשיאת בית המשפט אישרה לנו לא מזמן להטיל קנס כבר מאוד על אישה מסוימת שמעגנת כבר כמה שנים את בעלה. בכל חודש שהיא ממשיכה לסרב לקבל גט היא מקבלת קנס בסכום גבוה מאוד, ואם היא לא משלמת אותו אז כמו בכל חוב יש במדינה הוצאה לפועל, אבל משום מה השריטה אצל אותה אישה קשה כל כך עד שהיא מוכנה לשלם ובלבד שלא להסכים לגט".

בג"ץ נוגס כיום בסמכויות בתי הדין הרבניים?

"בעבר, לפני כעשרים שנה, היה מאבק סמכויות בין בתי המשפט לבתי הדין. אחד מהאתגרים הגדולים למהפך הגדול אצלנו הוא הרב שמעון יעקובי, משפטן מעולה ומוכשר שיצר מהפכה בגישת בג"ץ לבתי הדין וגם מהפכה בתפקוד בתי הדין. היום אין מרוץ סמכויות בין בתי המשפט לבנינו. אנחנו כבר לא מחזיקים כל תיק כאילו זה הבן היחיד שלנו, שחלילה לא יגיע לבתי המשפט. אם נראה לנו שהתיק לא בסמכותנו,

אנחנו מעבירים אותו לבתי המשפט והולכים לפי החוק והפסיקה, ולשמחתי גם בתי המשפט מעבירים אלינו תיקים. אבל במציאות איריאלית לא היה קיים כלל בית דין לענייני משפחה אלא רק בית דין, ומלבד זאת בית הדין לא היה עוסק רק בענייני אישות ומשפחה אלא בכלל ענייני החיים שיש להלכה היהודית מה לומר עליהם.

"כשקמה המדינה הרב הרצוג חלם שהיא תתבסס על משפט עברי ואותו חלמו על כך הרבה אנשים טובים, אבל לעומתם הייתה קבוצה אחרת שרצתה מדינה ככל העמים. כולנו היום באותה סירה יהודית ודמוקרטית, וזה אומר שהעסק מורכב. אחד השילובים הוא לתת אפשרות מצד אחד למי שרוצה לדרון בהיבטים המשפטיים שבהליך הגירושין בבית המשפט לעשות זאת, ולעומתו מי שרוצה לעשות הכול בבית הדין בחבילה אחת, שתתפר מהר בלי הרבה כאבים – יוכל גם הוא לעשות זאת.

"יחד עם זאת קיימת הצעת חוק ממשלתית שאני מקווה שתעלה כבר במושב הקרוב, שמסכימה את בית הדין לשמש בורר בדיני ממונות במקרה ששני הצדדים מסכימים לכך. במשך שנים כך זה היה. בתי הדין עסקו בממונות מצד חוק הבוררות, אבל ב-2006 זה הופסק בעקבות פסיקת בג"ץ שאסרה לעסוק בבוררות אלא למי שיש לו הסמכה מפורשת לכך בחוק. עכשיו, כאמור, אנחנו עובדים על כך שתהיה הסמכה לבתי הדין לעסוק בבוררות. האמת היא שהחלום שלנו גדול יותר – לא בוררות אלא שיפוט בהסכמה. לשם אנחנו צועדים. אנחנו מעוניינים שכפי שלבית הדין כבר היום יש תוקף שיפוטי בענייני ירושות במקרה ששני הצדדים מסכימים, שמגיע עד רמת ההוצאה לפועל, כך יתהג בדיני ממונות בכלל. שיהיה לדיון כזה תוקף של שופט ולא של בורר. במציאות הפוליטית היום מה שאנחנו יכולים להשיג הוא את עניין הבוררות בדיני ממונות, ולכן נלך על זה, אבל לא ויתרנו גם על החלום הגדול יותר.

"זה האידיאל במצב הקיים, כי מצד אחד אנחנו לא כופים כלום על אף אחד, ומצד שני תראה שאנשים יבואו לדון בפני בית הדין מרצונם. זה הקירוב לתורה הכי טוב שיכול להיות. הקבלן שבנה לי את הדריה אמר לי שאם הוא היה יכול ללכת לדין תורה בבתי הדין הרבניים הוא היה מעדיף אותם כי זה זול יותר, מהיר יותר ונראה לו גם צודק יותר. ייתכן שאפילו גויים יבואו לדון בפני בית הדין. למה לא? אנחנו לא מפלים אף אחד. הרב קוק כותב שעם ישראל יצא לגלות מאונס שיש בו רצון, מכיוון שבכך הוא מכין את עצמו לדרגה גבוהה יותר, ובמידה מסוימת אני אומר את זה לגבי פסק בג"ץ בעניין הבוררות. יצאנו לגלות מאונס שיש בה גם דבר טוב, כי זה אינץ' אותנו להתארגן ולאסוף כוחות לחזור ולעשות את זה, והפעם כמו שצריך".

"נשברים אחרי לילה במעצר"

"ההלכיים בבית הדין מהירים יותר מאשר בבית המשפט לענייני משפחה, וזו עובדה, אומר רכס. "מאבקים משפחתיים משפטיים הם עניין רגשי מאוד. הרי לא מדובר בשני סוחורים. ממילא, ככל שההליך ארוך זמן רב יותר, ההיבט הרגשי מתרחק על פני עוד ועוד היבטים. הזמן משחק לרעת, ולכן כאשר כורכים הכול בבת אחת כנהוג בבית הדין ולא מפצלים

מרתון התנ"ך
אתר מרינה תל אביב
06.10.2017

מרתון התנ"ך הבינלאומי

שישי 06.10

ערב שבת חוה"מ סוכות

בשילה הקדומה

מקצה צמי"ד	5KM	10KM	21.1KM	42.2KM
מקצה מיוחד לחגיגי לבעלי פרקים מיוחדים ומסיבותיהם	סובב שילה הקדומה	בגני התנ"ך	חצי מרתון	מרתון מלא

כל הפרטים באתר מרתון התנ"ך

www.biblemarathon.co.il

"רוב המקרים תיקים נגמרים בלי סרבנות. לרוב, בהסכמים. ברגע שיש עילה לנירושין והצדקה לפרק את החבילה וניתן פסק דין של חיוב בנירושין, גם אם אחד הצדדים חושב לסרב, סנקציות ראשוניות משכנעות אותו בדרך מיד מהסרבנות. אם אדם הוא רופא, עורך דין, וזאת חשבון או בעל כל תפקיד אחר שזקוק לרישיון, בית הדין יכול לבטל לו את הרישיון באופן מיידי, וגם לפסול רישיון נהיגה. רוב המקרים אף אחד לא מחזיק מעמד בכך. עם העקשנים יותר עוברים לפעולות ענישה קשות יותר, למשל שלילת האפשרות לנהל חשבון בנק, קנסות וכדומה. את הקשים ביותר, אלו שלא נשברו למרות כל פעולות הענישה עד כה, שולחים למסור. רובם נשברים אחרי לילה אחד בתא המעצר. הם רצים למתן גט ועוד אומרים לו תודה.
 "היום, במדינת ישראל, אחרי כל הסיפורים הקשים בתקשורת מדובר לכל היותר בעשרה או אחד-עשר איש שיושבים במאסר בעת ובעונה אחת בגלל סרבנות גט. ברגע שבו אנחנו מדברים יושבים בעשרה בני אדם בישראל בכלל בגלל סרבנות גט. מתוכם מדובר בארבעה 'כבדים', שיושבים ארבע שנים ומעלה בכלא, כאשר הוותיק שבהם יושב כבר 17 שנים בגלל סירוב לתת גט. כל עוד אין מלכות בישראל, וכנראה לא יהיו, העגנו אל קצה יכולתנו בעניינו. כל השישה האחרים הם סרבנים קלים יותר, שנבנסים לכלא לזמן קצר וממחרים להעניק גט כי הם לא מחזיקים מעמד.
 "במושג הקרוב של הכנסת תעלה הצעת חוק שתקנה אפשרות לסייע נה לאישה יהודייה עגונה שאינה אורחת ישראל ולא גרה כלל בארץ. להשיג גט. מדינת ישראל, מותן

מגמה לעזור ליהודי באשר הוא יהודי, תסייע לה ותפעיל אמצעי ענישה נגד הבעל המעגן במקרה שתוכל לעשות זאת. "ככלל, בעצם מעמד בתי הדין אני רואה סוג של גס. הרי הכשרות הממלכתית במדינת ישראל לא מקובלת כידוע על כל גוני הציבור, אפילו לא זה הציוניריתי, והנה בענייני אישיות שהם הרבה יותר חמורים מכשרות מאכלים, אין כמעט גורם בעולם שייקפץ בקביעות בתי הדין הרבניים של מדינת ישראל בעניין הזה".

מספר המתגרשים בישראל, עם זאת, הולך ועולה לצער הלב. כ-11 אלף זוגות מתגרשים בישראל מדי שנה, בשנת 2016 חלה עלייה של 1.8% במספר הזוגות שהתגרשו לעומת 2015, ובכל זאת לא בטוח שבאמת גדל כאן הסיכוי להתגרש. ייתכן מאוד, אם כי תנאים טרם נבדק, שמכיוון שהאוכלוסייה גדלה ויותר זוגות נישאים בארץ בכל שנה, ממילא גם יותר זוגות מתגרשים, מבלי שהדבר מעיד על גידול בסיכוי של זוג להתגרש או בקריסה מהותית של מוסד המשפחה המסורתית.

כמי שעוסק ביעוץ משפטי בבתי הדין הרבניים, רכס שמח לבשר שבעוד שבשנים הקודמות כ-30 עד 25 אחוזים מהעיתירות שהיו מוגשות לבג"ץ נגד בתי הדין הרבניים היו מתקבלות, בשנים האחרונות אין כמעט עתירה לבג"ץ נגד בית הדין שמתקבלת. "מוגשות נגדנו כארבעים עד שישים עתירות לבג"ץ מדי שנה. בשנת 2016 אפילו עתירה אחת נגדנו לא התקבלה. זאת אומרת שהמערכת עובדת כמו שצריך. בג"ץ הרי לא מתבייש לקבל עתירה נגדנו כשצריך".

קיימת טענה שבתי הדין הם מוסד חרדי בעיקרו ושהדתיים-הלאומיים יי מודרניים יותר ממנו.

"מי שחוזר לא הדיינים הוא גוף נפרד, הוועדה למינוי דיינים. שם אכן קיים מאבק בין הציבורים השונים ואני לא מביע את דעתי ביחס אליו. בסך הכול היחס הוא של שליש

בפרשת הגט מצפת זה היה נראה כמו מאבק שליטה בין הציונות הדתית לחרדים. הרב הראשי, הרב יצחק יוסף, ביקש לבטל את הגט שהשניק בית דין שהרכבו הוא ציוני-דתי.

"ודאי שלא פעולות העונשין המוטלות על גבר סרבו

שבו דווקא ידה של האישה על העליונה. כלומר לאורה האישה אפילו מופלה לטובה אצלנו. ובעניין מזונות האישה – גם לפי ההלכה וגם לפי החוק הגבר הוא שמשלם, וגם לגבי מזונות הילדים מצבה של האישה טוב יותר. ובקיצור, הטענה שהאישה מופלה לרעה בבתי הדין פשוט מופרכת.

[illegible]